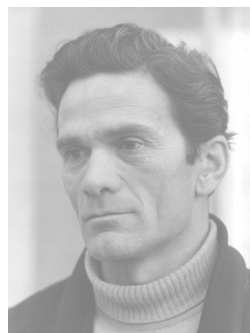

PIER PAOLO PASOLINI

Piero freskói Arezzóban

Tesz néhány lépést, állát megemeli,
de a fejét mintha visszanyomná
egy kéz. És ebben a naiv
és erőtetett pózban áll szilárdan, e falak közé
zárva, ebbe a fénybe, melytől retteg,
mintha méltatlan lenne rá,
mintha tisztaságát zavarná meg...
A vakolat nélküli talapzat alatt
megfordul apró koponyája, egy munkáséra emlékeztető
borotvált állcsontja. És az izzó,
boltíves mennyezetről a félhomály fölött, melyben
kimozdítva mozog, egy állat gyanús
pillantásait küldi szét: aztán önnön tüzében
megalázva egy pillanatra ránk mereszti meleg
szemét: aztán újra felfelé... Egy láthatatlan
horizonton újra fellobban
a tiszta nap...
A falat a nyugati üvegablak felől érkező
lángfuvalmak festik meg, miközben e megfélemlített
szemek fürkészik a tömeg közepén, mely
uralja mindezt, és nem térdepel,
nem hajt fejet a templomban: mégis
jámbor az ő csodálata a nappali
fény áradatában fürdő alakok iránt, akiket
egy másik fény lehel a térbe.

Az ördögösök karjai, ezek a sötétlő
hátak, a zöld katonák és a lila lovak
káosza, és ez a tiszta
fény, mely mindent befed
a finom por tónusaival: valóságos vihar,
kész vérontás. Az alázatos tekintet megkülönbözteti

a gyepelőt a szalagtól, a bojtot a sisakforgótól,
az azúrkék kéz fojtogatva
emelkedik, a gesztenyeszínű alaké, aki visszahőkölve
védekezik, a ló makacsul farol el a másik
lótól, mely hanyatt esve rugdos
az elvérzettek tömegébe.

De innen máshova réved az eltévedt szem,
máshová téved... tévelyegve áll meg
a falon, melyre felfüggesztve,
mint két külön világ, két testet fedez fel... az egyiket
a másik előtt, dagályos
félhomályban... Egy barna fiúcska
bomlik ki a hatalmas rongyokból, és ő,
ő, az ártatlan anya, a tollatlan matróna,
Mária. A szegény szemek
azonnal felismerik: de nem ragyognak fel
tehetetlenségükben mítoszok. És nem fedi be őket
az este, mely Arezzo álmos
dombjait perzseli... Ez a fény
valóban nem kevésbé kellemes,
mint a másik, csak feljebbvaló,
egy bezárt napból árad szét, ahol még isteni
volt az Ember az Üdvözlégy alázatos órájában.

Alacsonyabban árad szét
az első álom órájában, az éjben, mely
keserű, és Constantinus csillagai nélkül
veszi őt körbe, s a meleg,
túllépve a föld határait, maga a mágikus csönd.
A szél nyugodt és öreg, sóhaja,
mintha már nem is élne, a tehetetlen
mogyoróbokor-foltok között bolyong.
Talán pár hirtelen szellőkés, bágyatag elszántsággal,
befúj a nyitott házba,
a rovarok boldog sercegése
néhány álmatlan hang közt, talán a gitár
bizonytalan motettái...
De itt, a tejszínű, felemelt függönynél
a dárda, a belső éktelenség

nem más, mint az álom
elhomályosított színe: hálóhelyén szunnyad,
akár a domb fehér púpja,
az uralkodó, akinek nyugodt, álmodó
ábrázata rémülettel tölti meg az isteni nyugalmat.

Stiliztikai viszony

Mind esküsznek, hogy tiszták:
tiszt a nyelvük... természetesen:
világos jele annak, hogy mocskos a lelkük.
Ez mindig is így
volt. A hazugsághoz nem kell homályosnak lenni.
Áltatják magukat a szörnyetegek, hogy a halálban
egyenlők lesznek! De nem tudják, hogy épp a halál az
(katolikus rabszolgák alibije),
ami megoszt, felemészt, eltorzít és megkülönböztet:
akárcsak a nyelv.
A halál nem rend, ó, gőgös
monopolistái a halálnak,
csöndje egy egészen más nyelv,
ezért válhattok erőssé általa:
épp körülötte örvénylik

az élet! És ti rettegtek
szent halálotoktól és a káosztól, melyet gerjeszt:
egynyelvűségetek az egyetlen védelem!
A Nyelv homályos,
nem ragyogó – ám az Igazság ragyogó,
és nem homályos! Az Államotok, Egyházatok
épp az ellenkezőjét akarja a ti segédletetekkel.
Megszámlálhatatlan dialektus, zsargon,
kiejtés él, mert megszámlálhatatlan
formát ölt a létezés:
nem elnémítani, uralni kell őket:
de ti nem akarjátok,
mert nem akartok történelmet, gőgös
monopolistái a halálnak: a költők
úgy beszélnek, mint a papok, prófétikus

diadalt ordítanak, körös-körül
Kasszandrák: elszállt a remény ideje!
Igazuk volt azoknak, akik
a parókiákban rejteztek.
Most kimerészkednek a napvilágra,
a privilegizált szorongás varjai,
a pusztulásra képtelen tőke erejébe
vetett szabad reményekéi.
Gadda! Te, aki magad vagy a homályos nyelv,
a homályos igazság,
fénylő racionalizmusoddal
vesd el az ő haszonleső hízelgéseiket!
Moravia, aki magad vagy a ragyogó nyelv
és a ragyogó igazság, idegeid homályos
érzékenységével utasítsd vissza,

hogy rosszindulatúan kihasználjanak... Egyedül vagyok,
egyedül vagytok. A harcban, mely a végső
harc, mert magába foglal minden mást is,
senki sem hallgat ránk.
Az embert csak annak tisztaságára akarják redukálni, épp ők,
akik maguk a káosz! Nyíljon
meg lábuk alatt a föld, és beszéljék
csak eszperantójukat a pokolban.
De akit becsülök és szeretek,
akivel lelkem nagyrészt
azonosul, tudja, hogy a nyelv, a történelem külső
értéke, akár ha
a történelem elvezetne az egyetlen magasztos pillanathoz,
mely egy szintre hoz minden szenvedélyt,
mintha célja a lelkek

homogenizálása lenne! Nem, az eljövendő
történelem nem azonos a megtörténttel.
Nem tūr ítélkezést, parancsot,
ő maga a megvalósíthatatlan valóság.
És a nyelv, amennyiben ellentmondásos századok gyümölcse,
ellentmondásos, amennyiben árnyas
őskezdetek gyümölcse, kiegészül, s ezt ne feledje senki,
azzal, ami lesz, és ami még egyelőre nem.

És ez a szabad, rejtélyes létezés, ez a végtelen
gazdagság most megtör
minden elért határt, minden megengedett formát.
Felgyújtani az intézményeket,
ez az, amiért a káprázatos remény nyög,
ez az a remény, mely a valós, születendő
szervedélyeket nem láthatja előre, se pedig szavai

új hangzását.

Ne kiáltsanak a katolikusok a múlt
nagyságához, a zsarolók: a Reménytelenséghez.
De a kommunisták se szokjanak hozzá
a szív megvetéséhez és szűkítéséhez
Reménnyel eltelve: a forradalom nagyságával.
A nyelvben visszatükröződik a reakció.
Ez az ő szavaik nyelve, ez az urak
nyelve és szolgálók tömegének a nyelve.
Legyen bár élénk és tüzes
az ítélkezésben, a vádolásban, buzdító,
bölcs: de ha a polgárság
gyümölcse – mely új hódításokra
tör, agg és rút
a szívben – nem képes kifejezni az embert

a maga teljességében, a maga történelmi nyomorúságában.
Nincs egérút, még annak sem, aki ellenkezik,
nem más, mint az a nyomorúságos, üres,
buta, rideg, ironikus ember,
aki legkomolyabb szenvedélyeit széthúzással
viszonozza, aki nem hisz mások szenvedélyének...
És ebben egyesülnek a feloldódás napjai,
barátok és ellenségek: újrakezdődik az aljas csatározás, melyet
a hitelvesztés, a rosszindulat, a cella-
vagy a sekrestyevakság
éltet: és visszatér, mind a szívekben,
mind a költészetben egy bizonyos korszak
stílusa: jobb inkább meghalni.

.....

A naphoz

Nem, nem nekünk, nekik hiányzol,
akik tisztán élnek a nap
életszintjein, a teljességben,
a vityillók és a felásott földek között,
náddal és szeméttel teli mezők között,
s érzik ebben az eltévedt szellőben,
egy másik szívvel, hogy számukra nem létezel.
Ha visszatennénk a nagykabátokat és a sálakat
a lealacsonyított vállakra, melyek
fakók a vénségtől, nyirkosak, leverték,
és akárcsak a néma, tehetetlen rabok,
támaszkodva várják
a háztömb öreg autóját,
miközben a foghíjas kövezeten dobog a lábuk.

És én itt vagyok, az ő
világukban (de még mindig egy tanult ember
költőietlen szintjén, egy
omlatag fal tetején):
igaz szívvel érzem, hogy hiányzol, nap.
Reménytelen mennybolt, koszos esőcske,
gépeberek odafenn, titkos sztrájkodat
az óra és a század gépeberei szítják
közösen, örök, nyomorúságos formák.
Férgeknek való élet
(ahol nem a nép, de a férfiak
mindegyike vonaglik elázva,
és akik a te szintedről alacsonyoknak,
a te hiányod felől léttől fosztottaknak látszanak)
hullámszik körülöttem.

Üvölnének, kimondhatatlan
fájdalomtól elgyötörve. Sötét
fájdalom ez, mint az, a múltbéli.
Épp ezért mitikus és tisztátalan.
Csak egy ellenséges nap szomorúsága
egyesít ezzel a hatalmas halott létezéssel:
ez a szorongás és az én felhorgadt szorongásom

hasonlítanak, a létezés egyik lépcsőfoka vagyok.
Nincs határ fájdalom és fájdalom között.
A te sötétségében, nap,
bevégeződik majd egyszer az igazságtalanság:
azoké, akik ruhátlanok
és otthontalanok, és az enyém, akit misztikus
lealacsonyítás gyötör. Váratlan egybeesés,
tudatlanság és tudatosság zúrzavara.

Fogalmam sincs, mi a
probléma. Nem tudom, számít-e
ezen az elhagyatott földön,
a nap és a ködpára örök és jelentéktelen
váltakozásainál.
Nem tudom, visszahátrálhatok-e a legyőzött
szorongásig, hogy merre nyílik új út,
ha halomba hányni az igazságot a gyűlölet számára,
mely kineveti a világ békéjét,
– ha megmaradni a háború utáni
omladékon – vagy elsajátítani a szemlélődés
módozatait,
egy új küzdelem árnyékában, az új tőke
piszkos hívásának engedve, immár legközelebb
úrként, megbocsátásra készen...

Hát hogyne tudtam volna
már fiúcska koromtól, kivé kell lennem,
mit kell tennem: mindenkivé és mindent.
Megszállottságom világa a tőke
világa volt: elvesztem benne, akár
az íz a gyümölcsben,
mint hóáram a fényedben, nap.
Szófogadó, őszinte, rémült,
nem lehettem jó, csak szent,
nem ember, de óriás,
nem elegáns, de tiszta, kitűnő.
Nyelvet kellett találnom,
hogy kifejezhessem legbelső végtelen fényemet,
mely külső ragyogás lett: a polgári kényelem,
a polgárságellenes bátorság osztályrésze.

Hát hogyan tudtam volna
már húszévesen, megértettem, mi volt a legerősebb
érzés minden érzések
tündökletes káoszában:
a szabadságé. Néma maradt
évekig, és most fájdalmas énekké vált, mely
rögtönzött, önhatalmú.
S mennyire megváltozott létünk értelme!
Emlékszem azokra az időkre, csak a te
magas fényed Friuli elveszett ritkásai fölött,
egy reményvesztett nép fölött: tisztán ragyogtál,
mindig, az Ellenállás éles fénye voltál.
Olyan korban, melynél sötétebb még nem volt a földön,
te voltál a jövő ragyogása.

Hát hogyan tudtam volna
hogyan annyi próbálkozás után újra itt
a hiány, és új megpróbáltatásra lesz szükség:
hogyan minden állapot más állapotot
serkent, és ez az, ami a fájdalomon keresztül
ismerszik meg és a harag tette felismerhetetlenné
a fájdalomban és a haragban.
Miközben mindenki kizsarolt hűséggel
telt el választásod fényével,
én tovább ballagtam az öntudat útján,
a történelem fény-árnyékában.
Türelmetlenség és fájdalom:
a győzelem egyedüli biztosítékai,
és éppen a te napsugaraidon belül
óvtam dühödet jelképpé váltva.

Fogalmam sincs többé, hogy mi a
probléma. A szorongás többé
nem a diadal jele: a világ
az új ifjak felé rohan,
vége szakadt minden útnak, az enyémmnek is.
S mint minden öreg, megtagadom én is: csak
a vigasz hal meg annak, aki reszket.
Tagadva a világot, tagadom új korszakait,
vagy megkísérlem rajtuk keresztül látni, ahogy a megkülönböztetés

nélküli düh, az azonos nyomorúság
szennyez be minden létezőt.
Egy álmom fölött ragyogsz,
sötét nap: aki semmit sem akar tudni,
aki álmodni szeretne.....

Csehy Zoltán fordításai

BAUHAUS, fotóperformansz, 1972

Fotó: Apró Zoltán

